

Світлана Воронова, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри кіберпсихології та реабілітації
Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2753-8049>

ГАЗЛАЙТИНГ ЯК ПРОЯВ МАНІПУЛЯЦІЙ У КІБЕРПРОСТОРИ

У статті здійснено теоретичний аналіз газлайтингу як специфічної форми психологічної маніпуляції в умовах кіберпростору. Розкрито трансформацію класичних механізмів реалізації газлайтингу, охарактеризовано його прояви в онлайн-комунікації, соціальних мережах та платформених середовищах. Проаналізовано ознаки газлайтингу через прояви в кіберпросторі, маніпулятивну мету та психологічний ефект для користувача. Доведено, що застосування газлайтингу у цифрових комунікаціях призводить не лише до дестабілізації індивідуального сприйняття реальності, але й до формування інформаційно-психологічного середовища невизначеності. Запропоновано стратегії захисту від газлайтингу.

Ключові слова: газлайтинг; газлайтер; маніпуляція; кіберпростір; дезінформація; соціальні мережі; психологічний вплив.

Табл. 1. Літ. 12.

**Svitlana Voronova, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Cyberpsychology and Rehabilitation Department,
State University of Intelligent Technologies and Telecommunications
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2753-8049>**

GASLIGHTING AS A MANIFESTATION OF MANIPULATION IN CYBERSPACE

The article offers a theoretical examination of gaslighting as a distinct form of psychological manipulation in cyberspace. It was found that gaslighting was traditionally considered an interpersonal form of psychological violence, but in modern conditions, it acquires new scales and forms, implemented through online communication, social networks, digital platforms, and information campaigns. Gaslighting is defined as a specific model of fixed and intrusive Internet activity aimed at causing fear, anxiety, and suffering in the victim through the manipulation of their perception of digital reality.

The signs of gaslighting are analyzed, such as denial of reality, devaluation of personal experience, pseudopluralism, mass repetition of doubts, algorithmic reinforcement, transfer of responsibility, fragmentation of information, and discrediting of expertise. It has been proven that gaslighting in cyberspace operates as a multidimensional system of manipulation, combining individual, social, and technological mechanisms. Its consequence is the gradual erosion of the individual's cognitive stability and a decline in their ability to make independent decisions in the digital space.

The main form of gaslighting – using IoT devices (Internet of Things) is considered. It is emphasized that the gaslighter, having technical control over the home network, can remotely affect the physical environment of the victim, remaining unnoticed, using environmental manipulation, information asymmetry, covert surveillance, and smart speakers to collect confidential information and monitor habits.

Strategies for protection against gaslighting are proposed: cognitive-analytical, psychological, communicative-behavioral, information-technological, socio-collective, and educational-preventive.

Keywords: gaslighting; gaslighter; manipulation; cyberspace; disinformation; social networks; psychological impact.

Постановка проблеми. Активний розвиток цифрових технологій та розширення комунікації у кіберпросторі суттєво трансформували характер соціальних взаємодій і способи впливу на свідомість людини. Поряд із позитивними можливостями цифрове середовище створило умови для поширення складних форм психологічних маніпуляцій, зокрема газлайтингу. Якщо традиційно газлайтинг розглядався як міжособистісна форма психологічного насильства, то в сучасних умовах він набуває нових масштабів і форм, реалізуючись через онлайн-комунікацію, соціальні мережі, цифрові платформи та інформаційні кампанії.

Проблема газлайтингу в кіберпросторі полягає у

його латентності та складності ідентифікації. Маніпулятивний вплив часто маскується під альтернативні точки зору, “факти”, алгоритмічні рішення або нібито нейтральну інформацію. Це призводить до систематичного підриву довіри користувачів до власного сприйняття, знань і досвіду, що становить загрозу як для психологічного благополуччя особистості, так і для інформаційної безпеки суспільства в цілому. В умовах гібридних загроз та інформаційної війни, зокрема в Україні, дослідження цього явища набуває особливого значення.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблематика газлайтингу тривалий час перебувала в полі зору психологічних досліджень, насамперед у контексті міжособистісних і сімейних від-

носин. Дослідження Е. Марч, К. С. Кей, Б. М. Дініч розглядають газлайтинг у контексті тактик психологічного насильства в інтимних стосунках [4]. П. Світ акцентує на застосуванні газлайтингу в близьких стосунках з нерівним балансом сил і вважає його основною рисою насильства з боку інтимного партнера [11]. В. Кляйн, Ш. Лі, С. Вуд підкреслюють, що газлайтинг частіше зустрічається в стосунках, якщо вони починаються зі стадії “бомбардування любов’ю” тобто надмірної ідеалізації й закидування компліментами, обіцянками та подарунками. До “бомбардування любов’ю” зараховують і дуже швидке освідчення, готовність до зобов’язань на ранніх стадіях стосунків. Часто це формує у партнера швидкий зв’язок і замилює очі на подальших стадіях [9]. А. Кернас, Р. Шевченко, Ю. Чумаєва, Л. Котляр, Е. Рура розглядається газлайтинг як основну форму психологічного насильства [3]. Д. Димитрова наголошує на газлайтингу як прихованому психологічному насильстві проти жінки, що ґрунтується на мові ненависті та демонстрації влади [2].

Однак, сучасні наукові публікації дедалі частіше звертаються до аналізу газлайтингу в цифровому середовищі. Зокрема, у працях з медіадосліджень та комунікацій наголошується на ролі соціальних мереж і цифрових платформ у формуванні маніпулятивних нарративів [1]. Окремим напрямом є дослідження так званого “платформеного газлайтингу”, який проявляється у непрозорих алгоритмічних рішеннях, модераторських практиках і комунікації між платформами та користувачами [6]. Також значну увагу приділено зв’язку газлайтингу з дезінформацією, пропагандою та інформаційно-психологічними операціями [10]. У цих дослідженнях газлайтинг розглядається як інструмент формування когнітивної невизначеності, підризу довіри до авторитетних джерел і дестабілізації колективного сприйняття реальності. Водночас в українському науковому дискурсі проблема газлайтингу в кіберпросторі залишається фрагментарно висвітленою, що підтверджує необхідність її подальшого системного аналізу.

Мета статті – проаналізувати природу газлайтингу, визначити основні механізми його проявів у кіберпросторі та розгляду стратегії захисту.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан цифрової комунікації характеризується не лише розширенням можливостей для обміну інформацією, а й виникненням специфічних форм психологічного насильства, серед яких газлайтинг посідає одне з центральних місць. Феномен газлайтингу, що тривалий час розглядався виключно в межах клінічної психології міжособистісних стосунків, у кіберпросторі трансформується в інструмент стратегічного впливу, який використовує анонімність, технічну асиметрію та архітектурні особливості

цифрових платформ для дестабілізації відчуття реальності жертви. Поняття, що походить від назви п’єси П. Гамільтона 1938 року “Газове світло” (Gas Light), сьогодні описує складну систему маніпуляцій, спрямовану на те, щоб змусити людину сумніватися у власній адекватності, пам’яті та сприйнятті навколишнього середовища. Масштаби поширення цього явища підтверджуються даними Merriam-Webster, згідно з якими у 2022 році кількість пошукових запитів за терміном “gaslighting” зросла на 1740 %, що свідчить про глибоку інтеграцію цього поняття в суспільну свідомість [5].

Перехід газлайтингу з фізичного у цифровий простір вимагає ретельного аналізу його генези та семантичної трансформації. Спочатку цей термін стосувався ситуацій прямої зловмисної маніпуляції у сімейному контексті, проте вже у 70–80-х роках ХХ ст. психоаналітики почали досліджувати його невідомі аспекти, зокрема у випадках заперечення подружньої зради. Сучасні дослідники, такі як Т. Дорпат, вказують на те, що навіть без явного злого умислу наслідки газлайтингу можуть бути критичними, призводячи до депресії, тривожних розладів та психозів [7]. Аналізуючи поведінку газлайтерів (людина, яка застосовує газлайтинг), К. Дж. Вікс, Дж. Е. Сторі та А. Піна встановили, що агресори часто мають низький рівень самоконтролю, дефіцит соціальних навичок та схильність до використання Інтернету як основного засобу встановлення домінування. Мотивацією часто виступає помста, прагнення відновити стосунки або бажання контролювати життя іншої особи [12]. Цікавим є спостереження К. Грейвса та Дж. Самп щодо кризової залежності між газлайтингом та міжособистісною владою. Відповідно до їхнього дослідження, особи з низьким та високим рівнем влади повідомляють про більший досвід газлайтингу, ніж особи з помірним рівнем влади [8]. Це свідчить про те, що газлайтинг використовується або як інструмент радикального домінування, або як засіб компенсації власного безсилля через приховані маніпулятивні спроби контролю.

Кіберпростір надає унікальні архітектурні можливості для реалізації газлайтингу, які неможливі у фізичному світі. Газлайтинг в кіберпросторі визначається як специфічна модель фіксованої та нав’язливої Інтернет-активності, спрямованої на те, щоб викликати страх, тривогу та страждання у жертви через маніпуляцію її сприйняття цифрової реальності. Він включає маніпуляції з цифровими слідами, використання систем “розумного будинку” та зловживання функціями месенджерів.

У сучасному кіберпросторі газлайтинг набуває системного характеру та реалізується через комплекс взаємопов’язаних маніпулятивних механізмів, спрямованих на підризу когнітивної автономії особистості. Розпізнати застосування газлайтингу як

ГАЗЛАЙТИНГ ЯК ПРОЯВ МАНІПУЛЯЦІЙ У КІБЕРПРОСТОРИ

прояву маніпуляцій можна за певними ознаками (табл. 1).

Як видно з таблиці 1 однією з базових ознак газлайтингу є заперечення реальності, що проявляється у цілеспрямованому запереченні фактів і подій або у нав'язуванні альтернативних інтерпретацій, які суперечать зафіксованій інформації.

Маніпулятивна мета цього механізму полягає у підриві довіри людини до власного сприйняття та пам'яті, що в онлайн-просторі посилюється швидкістю поширення контенту та інформаційним шумом. Наслідком такого впливу стає когнітивна дезорієнтація, за якої індивід втрачає впевненість у здатності самостійно оцінювати реальність.

Таблиця 1

Ознаки газлайтингу в кіберпросторі

Група ознак	Конкретні прояви в кіберпросторі	Маніпулятивна мета	Психологічний ефект для користувача
Заперечення реальності	Систематичне заперечення очевидних фактів; твердження, що подія “не відбулася” або “не має доказів” навіть за наявності верифікованих джерел	Підрив довіри до власного сприйняття реальності	Сумнів у власних судженнях, когнітивна дезорієнтація
Знецінення особистого досвіду	Коментарі типу “вам здалося”, “ви неправильно зрозуміли”, “це суб’єктивна фантазія”	Делегітимізація індивідуального досвіду	Зниження самооцінки, невпевненість
Псевдоплюралізм	Подання науково підтверджених фактів як “однієї з думок” поряд із дезінформацією	Розмивання меж між фактом і думкою	Втрата критеріїв достовірності
Масове повторення сумнівів	Узгоджені коментарі, ботоферми, скоординовані атаки	Створення ілюзії суспільного консенсусу	Соціальний тиск, конформність
Алгоритмічне підсилення	Просування суперечливого або маніпулятивного контенту через рекомендаційні системи	Підсилення когнітивного дисонансу	Інформаційна перевага
Перекладання відповідальності	Звинувачення жертви у “неправильному розумінні” або “надмірній емоційності”	Зміщення фокусу з маніпулятора	Внутрішня самозвинувачувальна установка
Фрагментація інформації	Подання інформації без контексту, виривання фактів із загальної картини	Маніпуляція інтерпретацією подій	Викривлене цілісне бачення
Дискредитація експертності	Підрив довіри до фахівців, науки, офіційних інституцій	Руйнування авторитетних джерел	Підвищена вразливість до фейків

Тісно пов'язаним із запереченням реальності є знецінення особистого досвіду користувача. В онлайн-комунікаціях воно реалізується через дискредитацію переживань та оцінок за допомогою формулювань, що ставлять під сумнів адекватність сприйняття адресата. Такий підхід спрямований на делегітимізацію індивідуального досвіду та позбавлення людини права на власну інтерпретацію подій. Психологічним наслідком знецінення виступає формування невпевненості у собі та зростання залежності від зовнішніх оцінок, що підвищує вразливість до подальших маніпуляцій.

Окрему роль у структурі газлайтингу відіграє псевдоплюралізм, який маскується під демократичність та свободу висловлювань. У цифровому просторі він проявляється через ототожнення фактів і думок, а також через подання науково

обґрунтованих тверджень як “однієї з можливих версій”. Маніпулятивна мета цього механізму полягає у розмиванні поняття істини та нівелюванні об’єктивних критеріїв знання. Як наслідок, у свідомості користувачів формується втрата орієнтирів істинності, що унеможливорює критичну оцінку інформації.

Важливим інструментом газлайтингу в кіберпросторі є масове повторення маніпулятивних меседжів. Воно реалізується за допомогою ботоферм, скоординованих інформаційних атак та багаторазового відтворення однакових тверджень у соціальних мережах і коментарях. Така практика спрямована на створення соціального тиску та ілюзії суспільного консенсусу, що психологічно спонукає індивіда до конформної поведінки та прийняття нав'язаних поглядів.

Специфічною рисою газлайтингу в цифрову епоху є алгоритмічне підсилення маніпулятивного контенту. Рекомендаційні системи платформ сприяють повторюваності певних наративів, що або посилює когнітивний дисонанс, або закріплює викривлену картину світу. Тривалий вплив такого контенту призводить до інформаційної перевтоми, емоційного виснаження та зниження здатності до критичного мислення, що значно полегшує подальший маніпулятивний вплив.

Не менш значущим елементом газлайтингу є перекладання відповідальності на жертву, яке в онлайн-дискусі проявляється у звинуваченнях адресата у власних негативних переживаннях або наслідках маніпуляції. Метою цього механізму є зміщення фокусу з дій маніпулятора на поведінку жертви, що призводить до формування самозвинувачення та внутрішньої конфліктності, а також послаблює готовність особистості до опору.

Фрагментація інформації є одним із поширених і водночас малопомітних механізмів маніпулятивного впливу в цифровому просторі. Вона полягає у поданні інформації без належного контексту, виванні окремих фактів, висловлювань або подій із ширшої смислової та причинно-наслідкової картини. У результаті адресат отримує не цілісне уявлення про подію, а її фрагменти, які не дозволяють сформувати обґрунтовану та збалансовану оцінку.

В онлайн-середовищі фрагментація інформації реалізується через короткі повідомлення, кліпові формати, заголовки без пояснювального змісту, емоційні цитати, що не супроводжуються першоджерелами або поясненням передумов і наслідків. Такий формат споживання інформації особливо ефективний у соціальних мережах і месенджерах, де швидкість поширення та конкуренція за увагу користувача стимулюють спрощення й редукцію складних подій до окремих, часто сенсаційних елементів.

Маніпулятивна мета фрагментації інформації полягає у контролі інтерпретації подій. Позбавляючи користувача контексту, маніпулятор фактично нав'язує готову рамку осмислення, у межах якої окремий факт набуває потрібного емоційного або ідеологічного забарвлення. У такому випадку навіть достовірна інформація може використовуватися як інструмент маніпуляції, оскільки її частковість не дозволяє адресату побачити альтернативні пояснення чи системні зв'язки.

З психологічної точки зору фрагментація інформації призводить до формування викривленого цілісного бачення реальності. Людина починає сприймати події як набір ізольованих епізодів, не пов'язаних між собою логічно чи причинно. Це ускладнює побудову власної позиції, знижує здатність до аналітичного мислення та підсилює залежність від зовнішніх інтерпретацій. У контексті

газлайтингу такий ефект є особливо небезпечним, оскільки він не викликає негайного опору, а поступово трансформує спосіб мислення адресата.

Завершальним системним елементом газлайтингу в онлайн-середовищі є дискредитація експертів та інституцій. Підрив довіри до науки, професійних спільнот і суспільних інститутів позбавляє людину альтернативних авторитетних джерел інформації. У результаті зростає вразливість до фейкових повідомлень і конспірологічних наративів, а газлайтинг переходить з індивідуального рівня на рівень суспільної свідомості.

Отже, аналіз наведених ознак свідчить, що газлайтинг в кіберпросторі функціонує як багатовимірний механізм маніпуляції, який поєднує індивідуальні, соціальні та технологічні механізми. Його наслідком є поступове руйнування когнітивної стійкості особистості та зниження здатності до самостійного прийняття рішень у цифровому просторі.

Слід також акцентувати на формах газлайтингу. Однією з найвитонченіших форм є використання IoT-пристроїв (Інтернет речей). Газлайтер, маючи технічний контроль над домашньою мережею, може дистанційно впливати на фізичне оточення жертви, залишаючись непоміченим. Це створює умови для так званого "індукованого психозу" або "сюрреальності", де жертва бачить зміни в реальності, які газлайтер пізніше заперечує [11]. Наприклад, екологічна маніпуляція (дистанційне миготіння світла, зміна температури на термостаті або активація музичних пристроїв у порожньому будинку з метою змусити жертву сумніватися у власних органах чуття), інформаційна асиметрія (коли один партнер володіє паролями та технічними навичками, а інший – ні, створюється поле для зловживань, де технологія стає знаряддям психологічного тиску), приховане спостереження (використання камер ("nanny cams") та смарт-спікерів для збору конфіденційної інформації, що пізніше використовується для допитів та обвинувачень у "неправильному" сприйнятті подій), моніторинг звичок (дані зі смарт-лічильників дозволяють газлайтеру точно знати, коли жертва приймає душ, готує їжу або дивиться телевізор, створюючи відчуття тотального контролю).

Враховуючи маніпулятивний характер газлайтингу потребують окремого розгляду стратегії захисту. Ефективна протидія газлайтингу поєднує когнітивні, психологічні, поведінкові, інформаційно-технологічні, соціально-колективні та світньо-профілактичні стратегії. У кіберпросторі ці стратегії мають бути спрямовані не лише на захист індивідуальної свідомості, але й на підвищення стійкості до маніпулятивних інформаційних впливів.

Когнітивно-аналітичні стратегії передбачають розвиток здатності до критичного осмислення

інформації та власного досвіду: фіксація фактів та подій (збереження скріншотів, посилань, хронології), відокремлення фактів від інтерпретацій та оцінних суджень, перевірка інформації за кількома незалежними джерелами, усвідомлення типових маніпулятивних мовних маркерів газлайтингу (“вам здалося”, “усі так вважають”, “це не має значення”). Застосування цих підходів знижує ймовірність когнітивного викривлення та підриву довіри до власного сприйняття.

Психологічні стратегії самозахисту передбачають збереження внутрішньої цілісності та емоційної стабільності в умовах маніпулятивного тиску: усвідомлення власних емоційних реакцій як сигналів маніпуляції, формування внутрішньої опори та автономної системи оцінювання, відмова від постійного самовиправдання перед маніпулятором, нормалізація сумнівів без автоматичного прийняття нав’язаних інтерпретацій. Ці стратегії сприяють зниженню емоційної вразливості та запобігають формуванню залежності від зовнішнього “арбітра істини”.

Комунікативно-поведінкові стратегії передбачають застосування чітких та структурованих моделей поведінки: обмеження або припинення комунікації з маніпулятивними акаунтами; використання нейтральних, коротких відповідей без емоційного залучення; фіксація меж допустимого спілкування; уникнення втягування у безплідні дискусії з повторюваними запереченнями фактів. Такі дії зменшують інтенсивність впливу та позбавляють маніпулятора ресурсу контролю.

Інформаційно-технологічні стратегії передбачають застосування інструментів технічного захисту: налаштування приватності та фільтрації контенту, блокування або скарги на маніпулятивні акаунти, усвідомлене використання алгоритмічних рекомендацій (відписка від токсичного контенту), обмеження інформаційного перевантаження шляхом дозування часу онлайн. Такі стратегії дозволяють знизити інтенсивність впливу газлайтингу на рівні інформаційного середовища.

Газлайтинг часто має колективний характер, тому протидія йому ефективна в межах спільнот. До соціально-колективних стратегій належать: обговорення сумнівних інформаційних повідомлень у довірчих групах, залучення експертних думок та професійних спільнот, підтримка культури фактчекінгу, розвиток медіаграмотності в освітньому середовищі. Така колективна валідація досвіду знижує ефект ізоляції, характерний для газлайтингу.

Довгострокова протидія газлайтингу передбачає системну профілактику. До освітньо-профілактичних стратегій належать: інтеграція теми газлайтингу в курси з медіаграмотності та соціальної інженерії, навчання розпізнаванню маніпулятивних

тактик, формування навичок емоційної стійкості та саморегуляції, розвиток культури відповідального онлайн-спілкування. Освітній компонент є ключовим чинником підвищення стійкості особистості та суспільства до маніпулятивних впливів.

Отже, стратегії захисту від газлайтингу мають багаторівневий характер і потребують поєднання індивідуальних, соціальних та технологічних підходів. У кіберпросторі особливого значення набуває розвиток критичного мислення, психологічної автономії та медіаграмотності, що дозволяє не лише розпізнавати маніпуляції, але й зберігати суб’єктивність у кіберпросторі.

Висновки. У ході дослідження встановлено, що газлайтинг у кіберпросторі є складним багаторівневим явищем, яке виходить за межі міжособистісної психологічної маніпуляції та набуває ознак системного інформаційно-психологічного впливу. Кіберпростір істотно трансформує класичні механізми газлайтингу, надаючи їм масштабності, латентності та здатності до алгоритмічного підсилення, що ускладнює їх виявлення та нейтралізацію. Доведено, що газлайтинг функціонує як механізм впливу, спрямований на підрив довіри суб’єкта до власного сприйняття, інтерпретацій та здатності до критичного осмислення інформації. Через заперечення фактів, знецінення особистого досвіду, створення псевдоплюралізму та фрагментацію інформації формується стан когнітивної невизначеності, який підвищує вразливість користувачів до подальших маніпулятивних впливів. Протидія газлайтингу потребує комплексного підходу, що поєднує розвиток критичного мислення, психологічної стійкості, медіаграмотності та відповідних інформаційно-технологічних інструментів захисту. Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на емпіричну верифікацію механізмів онлайн-газлайтингу, розробку індикаторів його виявлення та інтеграцію стратегій протидії в освітні й комунікаційні практики цифрового середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Данько-Сліпцова А.А., Коваленко Н.А., Жорнокуй У.В. Вплив соціальних мереж на формування громадської думки під час кризової ситуації: соціологічний аспект. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2024. Т. 35 (74). № 3. Ч. 2. С. 218–226. DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.3.2/35>
2. Димитрова Д. Жінки в ситуації газлайтингу – виявлення ризиків у робочому середовищі. *Європейський журнал громадського здоров’я*. 2021. Т. 31. Вип. 3. URL: https://www.researchgate.net/publication/367933106_The_women_in_situation_of_gaslighting_-_risk_identification_in_the_work_environment (дата звернення: 03.01.2026). DOI: <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckab165.327>
3. Кернас А.В., Шевченко Р.П., Чумасва Ю.В., Котляр Л.І., Пура Е.Д. Прояви феномену газлайтингу, як фор-

ми психологічного насильства у сімейних відносинах. *Наукові перспективи*. 2023. Вип. 8 (38). С. 643–665. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-8\(38\)-643-665](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-8(38)-643-665)

4. Марч Е., Кей К. С., Дініч Б.М. “Все у твоїй голові”: риси особистості та тактика газлайтингу в інтимних стосунках. *Journal of Family Violence*. 2025. Т. 40. С. 259–268. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10896-023-00582-y>

5. Akdeniz B., Cihan H. Gaslighting and Interpersonal Relationships: Systematic Review. *Current Approaches in Psychiatry*. 2024. № 16 (1), pp. 146–158. DOI: 10.18863/pgy.1281632

6. Divon T., Are C., Briggs P. Platform gaslighting: A user-centric insight into social media corporate communications of content moderation. *Platforms & Society*. 2025. Vol. 2. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/29768624241303109> (Accessed 3 Jan. 2026). DOI: <https://orcid.org/0000-0003-1110-3155>

7. Dorpat T. L. Gaslighting, the Double Whammy, Interrogation, and Other Methods of Covert Control in Psychotherapy and Psychoanalysis. Northvale: Jason Aronson Inc., 1996. 278 p.

8. Graves C.G., Samp J.A. The power to gaslight. *Journal of Social and Personal Relationships*. 2021. № 11. pp. 3378–3386. DOI: 10.1177/02654075211026975

9. Klein W., Li S., Wood S. (2023). A qualitative analysis of gaslighting in romantic relationships. *Personal Relationships*. 2023. № 30 (4). pp. 1316–1340. DOI: <https://doi.org/10.1111/per.12510>

10. Seeme F, Green D., Kopp C. Ignorance of the crowd: dysfunctional thinking in social networks. *Frontiers*. 2025. Vol. 10. URL: https://www.frontiersin.org/journals/communication/articles/10.3389/fcomm.2025.1547489/full?utm_source=chatgpt.com (Accessed 4 Jan. 2026). DOI: <https://doi.org/10.3389/fcomm.2025.1547489>

11. Sweet P.L. The Sociology of Gaslighting. *American Sociological Review*. 2019. № 84 (5). pp. 851–875.

12. Weekes C.J., Storey J.E., Pina A. Cyberstalking Perpetrators and Their Methods: A Systematic Literature Review. *Trauma, Violence, & Abuse*. 2025. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/15248380251333411> (Accessed 5 Jan. 2026). DOI: 10.1177/15248380251333411

REFERENCES

1. Danko-Sliptsova, A.A., Kovalenko, N.A. & Zhomokui, U.V. (2024). Vplyv sotsialnykh merezh na formuvannya hromadskoi dumky pid chas kryzovoi situatsii: sotsiologichnyi aspekt [The influence of social networks on the formation of public opinion during crisis situations: sociological aspect]. *Scientific notes of the V. I. Vernadskiy TNU. Series: Philology. Journalism*. Vol. 35 (74), No. 3, part. 2, pp. 218–226. DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.3.2/35> [in Ukrainian].

2. Dymytrova, D. (2021). Zhinky v sytuatsii hazlaitynhu – vyiavlennia ryzykiv u robochomu seredovyshchi [Women in a gaslighting situation – identifying risks in the work environment]. *European Journal of Public Health*. Vol. 31, No. 3. Available at: https://www.researchgate.net/publication/367933106_The_women_in_situation_of_gaslighting_-_risk_identi

fication in the work environment (Accessed 3 Jan. 2026). DOI: <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckab165.327> [in Ukrainian].

3. Kernas, A.V., Shevchenko, R.P., Chumaieva, Yu.V., Kotliar, L.I. & Rura, E.D. (2023). Proiavy fenomenu hazlaitynhu, yak formy psykhologichnoho nasylstva u simeinykh vidnosynakh [Manifestations of the phenomenon of gaslighting as a form of psychological violence in family relations]. *Scientific perspectives*. Vol. 8 (38), pp. 643–665. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-8\(38\)-643-665](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-8(38)-643-665) [in Ukrainian].

4. March, E., Kei, K.S. & Dinich, B.M. (2025). “Vse u tvoii holovi”: rysy osobystosti ta taktyka hazlaitynhu v intymnykh stosunkakh. *Journal of Family Violence*. Vol. 40, pp. 259–268. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10896-023-00582-y> [in English].

5. Akdeniz, B. & Cihan, H. (2024). Gaslighting and Interpersonal Relationships: Systematic Review. *Current Approaches in Psychiatry*. No. 16 (1), pp. 146–158. DOI: 10.18863/pgy.1281632 [in English].

6. Divon, T., Are, C. & Briggs, P. (2025). Platform gaslighting: A user-centric insight into social media corporate communications of content moderation. *Platforms & Society*. Vol. 2. Available at: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/29768624241303109> (Accessed 3 Jan. 2026). DOI: <https://orcid.org/0000-0003-1110-3155> [in English].

7. Dorpat, T.L. (1996). Gaslighting, the Double Whammy, Interrogation, and Other Methods of Covert Control in Psychotherapy and Psychoanalysis. Northvale: Jason Aronson Inc. 278 p. [in English].

8. Graves, C.G. & Samp, J.A. (2021). The power to gaslight. *Journal of Social and Personal Relationships*. No. 11, pp. 3378–3386. DOI: 10.1177/02654075211026975 [in English].

9. Klein, W., Li, S. & Wood, S. (2023). A qualitative analysis of gaslighting in romantic relationships. *Personal Relationships*. No. 30 (4), pp. 1316–1340. DOI: <https://doi.org/10.1111/per.12510> [in English].

10. Seeme, F, Green, D. & Kopp C. (2025). Ignorance of the crowd: dysfunctional thinking in social networks. *Frontiers*. Vol. 10. Available at: https://www.frontiersin.org/journals/communication/articles/10.3389/fcomm.2025.1547489/full?utm_source=chatgpt.com (Accessed 4 Jan. 2026). DOI: <https://doi.org/10.3389/fcomm.2025.1547489> [in English].

11. Sweet, P.L. (2019). The Sociology of Gaslighting. *American Sociological Review*. No. 84 (5), pp. 851–875. [in English].

12. Weekes, C. J., Storey, J. E. & Pina, A. (2025). Cyberstalking Perpetrators and Their Methods: A Systematic Literature Review. *Trauma, Violence, & Abuse*. Available at: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/15248380251333411> (Accessed 5 Jan. 2026). DOI: 10.1177/15248380251333411 [in English].

Стаття надійшла до редакції: 12.01.2026

Прийнято до друку: 24.02.2026

Опубліковано: 23.03.2026

